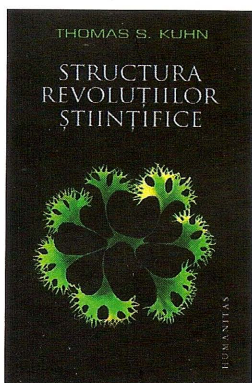

FILOZOFIE

Un classic al filozofiei științei

Thomas S. Kuhn
Structura revoluțiilor științifice
Editura Humanitas, 2008

35 lei

traducere din limba engleză
de Radu J. Bogdan

studiu introductiv
de Mircea Flonta

Nu e puțin lucru faptul că, în contextul unei epurări editoriale serioase, o carte ca *Structura revoluțiilor științifice* a putut apărea la noi, în 1976, la o distanță nu foarte mare de lansarea ei pe piața occidentală. Iar reeditarea sa acum, precum și vânzările de peste un milion de exemplare (în șaisprezece limbi diferite), de-a lungul timpului, sînt un semn că avem de-a face cu un bestseller științific. Formularea pare contradictorie, ușor absurdă, pentru că e puțin probabil ca un op academic, publicat inițial ca articol în *Enciclopedia internațională a științei unificate*, să devină un succes de casă. Însă cartea americanului Thomas S. Kuhn ajunge la performanța de a fi biblia filozofiei științei (văzută în legătură strînsă cu istoria științei), o introducere – formulată în termeni accesibili – în teoria cunoașterii științifice, care a ajuns nu doar în bibliografiile cercetătorilor, ci și în acelea ale teoreticienilor și criticilor literari, bunăoară. Relevanța ei culturală, în sens larg, a făcut-o incitantă (ca demonstrație și noutate a ideilor) nu doar pentru tradiția filozofică analitică, în care se încadrează și Kuhn însuși, ci și pentru critici de artă, sociologi sau scriitori (de pildă, noțiunea de „epistemă” dezvoltată de Foucault nu e străină de conceptul de „paradigmă” descris de Kuhn în volumul de față).

Teza formulată de Kuhn – contestată și acuzată, adesea, de relativism și incoerență – se conturează în jurul unor concepte-cheie: *paradigmă*, *știință normală*, *probleme puzzle*, *revoluții științifice*, *incomensurabilitate*. Aceștia sînt ter-

menii ce vertebreează discursul lui Thomas S. Kuhn, iar valabilitatea lor, deși uzurpată de multe polemici (cea mai celebră fiind cu „Sir Karl” Popper), e încă la cote înalte. Meritul cărții, dincolo de introducerea unui concept precum cel de „paradigmă” (devenit un instrument popular în varii domenii de cercetare), e unul fundamental: schimbă imaginea clișeizată a științei, o extrage din perimetrul raționalității reci și neutre și o „umanizează”. Tendinței de supraraționalizare a științei, Kuhn îi opune o perspectivă mai relaxată, din care exclude clar existența unor valori științifice valabile în mod absolut, ca și ipoteza că știința s-ar dezvolta prin acumularea unor descoperiri și invenții personale. Consensul și bunul mers al unei cercetări mature nu sînt date de reguli, metode și teorii aplicate mecanic și infailibil, ci de „paradigme”, adică de realizări științifice universale recunoscute, capabile să „ofere probleme și soluții model unei comunități de practicieni”. Aceste „matrici disciplinare” constituie baza cercetării, iar formularea și rezolvarea de probleme cu ajutorul lor poartă numele de „știință normală”. Problemele nu sînt însă ecuații banale, ci „probleme puzzle” (decă, într-un fel, legate de o formă de intuiție negată de tradiția istoriei și a filozofiei științei).

Evoluția științei nu e un proces uniform: în momente de „criză”, o paradigmă e înlocuită cu alta, iar acest „schimb” poartă numele de „revoluție științifică” – o schimbare completă a viziunii, comparată de Kuhn cu o convertire sau o schimbare a *Gestalt*-ului. Tabloul evoluției științei normale către o știință matură (fapt asigurat de alternanța interludiilor științei normale cu cele „revoluționare”), așa cum apare el în *Structura revoluțiilor științifice*, nu e neapărat unul optimist, pozitiv și complet inatacabil. S-a spus, deseori, că demersul lui Thomas S. Kuhn e unul sceptic și îmbibat de subiectivism, însă criticii lui scapă din vedere faptul că el nu neagă ideea de progres, ci doar pe aceea de progres *către* ceva fix și ideal. Cred că disidența lui Kuhn (devenită, între timp, normă, gest fondator al unei alte perspective asupra domeniului filozofiei științei) nu e încă de aruncat la coșul de gunoi.

Florina Pîrjol